

Vänsterpress om Turkiet – juni 2015

De senaste valen i Turkiet innebar ett bakslag för det islamistiska AKP-partiet och en stor framgång för det sekulära pro-kurdiska vänsterpartiet HDP. Hur det hela kommer att sluta är dock mycket svårbedömt. Det enda som står klart är att Turkiet under den närmaste framtiden kommer att vara instabilt. Det talas redan om att det kanske krävs ett nyval.

Turkiets cyniska politik när det gäller upproret i Syrien och Irak, och särskilt under Islamiska Statens belägring av Kobane, tillhör de frågor som skakat om det turkiska samhället och är en av faktorerna bakom HDP:s framgångar. Om dessa frågor, se [Demokratiska Janitsjare?](#) (från 2012, ger bakgrund), [Vänsterpress om Islamiska staten, Turkiet och kurderna](#) och [AKP, kurderna och belägringen av Kobane](#).

Martin Fahlgren 13/6 2015

Innehåll

Arbetaren	1
<i>HDP:s valseger krossar Erdogans maktanspråk .....</i>	<i>1</i>
<i>HDP:s roll efter valet ännu oklar .....</i>	<i>2</i>
Flamman	3
<i>Historisk vänsterseger .....</i>	<i>3</i>
Internationalen	4
<i>Nytt vänsterhopp i Turkiet.....</i>	<i>4</i>
<i>Valet i Turkiet: Stor framgång för HDP .....</i>	<i>5</i>
<i>HDP – en ny kraft i den turkiska politiken som inger hopp .....</i>	<i>6</i>
Offensiv	8
<i>Historisk valtriumf för HDP.....</i>	<i>8</i>

Arbetaren

HDP:s valseger krossar Erdogans maktanspråk

Johan Apel Röstlund

Arbetaren 12/6 2015

Precis som väntat lyckades det pro-kurdiska vänsterpartiet HDP ta sig in i det turkiska parlamentet. Det sittande AKP-partiet är fortfarande överlägset störst, men den politiska kartan kan nu vara på väg att kastas om efter söndagens historiska val.

Valet i Turkiet har kantats av våldsamma attacker, arresteringar och anklagelser om valfusk. Senast förra fredagen utsattes ett HDP-möte i de östra delarna av landet för ett sprängattentat med flera döda och minst ett hundratal skadade.

Militären har också hotat att gripa utländska valobservatörer från bland annat Sverige. Svenska Vänsterpartiets Joel Nilsson som bevakade en vallokal i byn Elmali berättade för Svt:s Aktuellt att han och hans kollegor fick fem minuter på sig att lämna lokalen där de befann sig, annars ”skulle något hemskt hända”.

När rösterna slutligen var räknade visade det sig att det konservativa och marknadsliberala AKP som styrt landet i 13 år tappat stort jämfört med tidigare val, vilket är ett hårt slag mot den sittande och allt mer auktoritära president Recep Tayyip Erdoğan och hans planer på en ny konstitution med kraftigt stärkt presidentmakt.

Därför tyder nu det mesta på några turbulenta veckor innan en eventuell ny regering kan presenteras och vissa bedömare menar att det lutar åt nyval. Men oavsett vad ser alltså president Erdoğan makt ut att bli rejält begränsad, och hans långtgående planer på en ny regeringsform verkar av allt att döma bli omkullkastade. Inte minst på grund av att det kurdvänliga vänsterpartiet HDP lyckades ta sig över den unikt höga 10-procentsspärren till parlamentet med sina 13 procent av rösterna, vilket innebär 80 av 550 mandat. Platser som kommer att användas för att blockera Erdoğan förslag om utökade maktbefogenheter.

– Trots alla orättvisor mot oppositionspartierna och alla olagligheter vi utsatts för så får vi inte ge upp, vi gör det här för våra barns och barnbarns skull, sade HDP:s ledare Selahattin Demirtas i ett uttalande på söndagskvällen där han också manade sina anhängare till lugn, trots de blodiga attackerna som partiet utsattes för under valkampanjen.

HDP har förutom många kurdiska röster även lyckats vinna besvikna tidigare AKP-anshängare till sig och partiet samlar en bred grupp väljare från den turkiska vänstern och från landets många hårt utsatta minoritetsgrupper. HDP har tillsammans med den övriga oppositionen sagt att de inte vill regera i en koalitionsregering tillsammans med AKP.

Därför tyder en del nu på att det kan bli omval, om ingen minoritetsregering bildas. Vid sidan av AKP gick nämligen det nationalistiska högerpartiet och kurdmotståndarna i MHP också kraftigt framåt och hamnade på 82 mandat. Partiet har tidigare gått till hårda attacker mot Erdoğan för regeringens förhandlingar med den kurdiska PKK-gerillan, vilket lär göra det svårt att ingå i en kommande regering tillsammans.

– Erdoğan målsättning att stärka sin presidentmakt ser för all framtid ut att vara över, säger Ingmar Karlsson som är Sveriges tidigare generalkonsul i Istanbul och expert på turkisk politik vid Institutionen för Mellanösternstudier vid Lunds universitet till Arbetaren.

Senast inom 45 dagar måste en regering presenteras och skulle omval hållas är Ingmar Karlsson säker på att HDP fortfarande skulle få de röster som krävs för att behålla sin nyvunna plats i parlamentet.

– De skulle absolut klara av att mobilisera igen. HDP ses av många som ett ungt och modernt parti, och de har stort stöd från inte bara den kurdiska befolkningen.

Att AKP gjorde ett så pass dåligt val beror enligt de flesta bedömare på den senaste tidens korruptionsskandaler och president Erdoğan's allt större maktfullkomlighet, vilket bland annat lett till hårdare tag mot oppositionella och en allt mer inskränkt pressfrihet. Ekonomin och den höga ungdomsarbetslösheten i landet är också kraftigt bidragande orsaker som gjort att nya partier vinner mark. 30 procent av de under 30 år saknar för tillfället jobb. Dessutom har kriget i Syrien gjort läget allt mer oroligt i Turkiet. Landet anklagas av många för att inte ta tillräckligt stort avstånd från den islamistiska terrororganisationen IS och har tidigare vägrat hjälpa de kurder som slagits i gränstaden Kobane bara någon kilometer från den turkiska gränsen.

Just nu pågår förhandlingar av allt att döma bakom kulisserna och läget i landet är spänt efter att valresultatet presenterades. Ingmar Karlsson utgår från att det kommer att hända saker inom AKP-partiets ledning.

– På det hela taget är valresultatet oerhört positivt och glädjande för Turkiet men det innebär inte på något sätt att demokratin nu är fast förankrad, säger Ingmar Karlsson.

HDP:s roll efter valet ännu oklar

Johan Apel Röstlund

Arbetaren 12/6 2015

Den historiska valframgången för HDP kan även komma att stärka den kurdiska kampen i Syrien. Oavsett om partiet får något inflytande över den turkiska utrikespolitiken eller inte så stärks kurdernas självförtroende rejält efter att HDP röstats in i parlamentet.

Turkiet har länge fått hård internationell kritik för landets sätt att behandla Syrienkrisen. Många, inte minst den kurdiska befolkningen, har reagerat starkt på att gränsen till den länge belägrade staden Kobane hölls stängd vilket gjorde att människor hindrades från att ansluta sig till de kurdiska självförsvarsstyrkorna som slogs mot IS på den syriska sidan av gränsen.

När nu HDP tog sig in i parlamentet kan självförtroendet bland kurder stärkas i området, vilket även kan sprida sig till det krigshärjade Syrien.

Paul Levin, föreståndare vid Institutet för Turkietstudier vid Stockholms universitet, menar också att en stor del av HDP:s framgångar går hand i hand med kurdernas kamp om Kobane, där de åtminstone tillfälligt ser ut att ha besegrat IS.

– Turkiets högst tveksamma inställning till konflikten i Syrien har lett till en utbredd misstro bland landets egna kurder som tycker sig ha sett hur AKP-regeringen stöttat IS snarare än YPG.

Statsvetaren och skribenten Ekim Çağlar tror också att HDP:s framgångar i Turkiet kan komma att avspegla sig i resten av Kurdistan. Däremot anser han det vara för tidigt att spåna i om, och i sådana fall hur, Turkiets utrikespolitik kommer att förändras med tanke på valresultatet.

– Det kommer säkert att bli lättare för till exempel PKK att dra igång kampanjer framöver och lättare för folk att öppet solidariser sig med övriga Kurdistan. Men för just HDP tror jag fokus just nu ligger på att sprida sig till västra Turkiet och bli större runt om i landet, säger Ekim Çağlar till *Arbetaren*.

Bara någon dag efter valet är Paul Levin dock osäker på hur mycket politiskt inflytande HDP kan komma att få över landets utrikespolitik. Allt beror på hur regeringsförhandlingarna går.

– Det är för tidigt att svara på några sådana frågor men om AKP skulle börja samarbeta med nationalistpartiet MHP skulle kurdernas inflytande till och med kunna bli ännu mindre. Då skulle fredsprocessen i landet med största sannolikhet helt komma att avstanna, säger Paul Levin.

Flamman

Historisk vänsterseger

Henning S Rubin

Flamman 10/6 2015

Det pro-kurdiska vänsterpartiet HDP lyckades ta sig över 10-procentspärren till parlamentet och sätter punkt för islamistpartiet AKP:s ensamma styre i Turkiet.

Sedan år 2002 har president Recep Tayyip Erdogan kunnat styra Turkiet med en egen majoritet i parlamentet. Under dessa år byggdes hans personliga maktposition stegvis ut. Inför söndagens parlamentsval var målet att bygga ut majoriteten och få två tredjedelar av rösterna. Detta för att kunna ändra författningen och införa ett formellt presidentstyre. Erdogan tvingades nämligen efter två mandatperioder avgå som premiärminister. Sedan dess har han politiserat det dittills snarast symboliska presidentämbetet.

Erdogans planer grusades dock av HDP:s framgångar. Partiet, som i denna form för första gången ställde upp i parlamentsvalet, fick 13 procent av rösterna. Det innebär 79 mandat – en sensation i ett land, där den kurdiska minoriteten först efter massiva internationella påtryckningar och ett blodigt inbördeskrig över huvud taget erkändes.

Nyval sannolikt

AKP är visserligen fortfarande Turkiets största parti, men fick nöja sig med 40,7 procent av rösterna. Det innebär att partiet måste hitta en koalitionspartner för att behålla makten. Bland parlamentets andra partier är det egentligen bara högerpartiet MHP som över huvud taget skulle kunna misstänkas vilja diskutera en koalition med Erdogan. HDP avfärdade ett samarbete med AKP direkt.

– Vi kommer att hålla våra vallöften, vi har lovat att inte samarbeta med AKP, sade HDP:s ena ordförande Selahattin Demirtas redan på valnatten.

HDP gick in i valrörelsen för att förhindra att AKP ändrar författningen, vilket gav utdelning. Detta trots att valrörelsen var våldsam – så sent som på fredagen detonerade en bomb vid ett HDP-möte i Diyarbakir. Tre människor dödades och över 220 av partiets anhängare skadades, vissa svårt. På söndagen fanns enligt Turkiets inrikesministerium över 400 000 poliser och militärer i insats för att garantera säkerheten. Åtminstone i de kurdiska delarna av landet verkade de väpnade styrkorna dock ha funktionen att avskräcka folk från att rösta, vilket kritiserades av flera internationella valobservatörer. Oavsett detta blev valdeltagandet stort med 85 procent.

Bred vänsterrörelse

HDP:s valseger vore otänkbar utan den rörelse som mynnade ut i massprotester mot Erdogan och AKP-styret sommaren 2013. HDP lyckades övervinna de traditionella skiljelinjerna mellan den turkiska och den kurdiska vänstern och bli till ett slags språkrör för en mycket bred anti-AKP-rörelse. På partiets vallistor fanns sålunda inte bara prokurdiska kandidater

utan också turkiska politiska profiler, hbtq-aktivister, representanter för andra etniska minoriteter och många fler. Detta mobiliserade många människor i ett Turkiet där alltfler är trötta på Erdogans maktfullkomlighet.

På valdagen firade sålunda tiotusentals människor, i och utanför Kurdistan, HDP:s valseger. Också i Stockholm och många andra svenska städer samlades kurder för att fira dagen. Bland de turkiska medborgarna som röstade i Sverige blev HDP störst med omkring 43 procent av rösterna. Totalt gick de flesta utlandsröster dock till AKP. Erdogan hade under valrörelsen personligen tagit sig till Tyskland där nästan hälften av de 2,9 miljoner valberättigade medborgarna bor. Hans parti fick till slut 53 procent av de röster som lämnades i Tyskland.

Internationalen

Nytt vänsterhopp i Turkiet

Ledare

Internationalen 12/6 2015

Vi lever just nu i en märklig politisk period. Samtidigt som ifrågasättandet av vårt nyliberala paradigm kan höras från alla håll och samtidigt som nästan ingen som vill bli tagen på allvar idag skulle kalla sig nyliberal, så är det svårt för politiska alternativ att få verkligt genomslag. Världen är idag nära nog helt igenom kapitalistisk och när inte marknaden kan tillgodose våra behov är manegen krattad för religiös och sekulär högerradikalism, snarare än en vänster som har alla kapitalets resurser mobiliserade emot sig så fort den sticker upp i det politiska moraset.

Ändå sker det: vänstern går framåt i länder där läget så länge sett helt hopplöst ut. I Turkiet lyckades den breda vänsterkoalitionen HDP ta sig in i riksdagen i valet den sjunde juni. I ett land som har tioprocentsspärr i parlamentet är detta i sig en monumental framgång, men med detta har HDP också brutit det konservativa AKP:s majoritetsstyre.

Hur kan då allt plötsligt falla på plats, i ett land som hållit fast högerkurs sedan åttiotalet och där ett verkligt vänsteralternativ varit helt frånvarande sedan dess? Precis som varje fascism, med Walter Benjamins ord bär på ett vittnesmål över en misslyckad revolution, så är Turkiets högerprojekt i grunden byggt på vänsterns misslyckanden. Under åttiotalet växte i Turkiet ett helt nytt samhällsskikt av prekär, trasproletär arbetarklass fram. När den gamla vänstern inte lyckades anpassa sig till den nya ekonomiska situationen kunde politisk islam etablera sig i dess ställe. Där vänstern och den alltmer bakbundna fackföreningsrörelsen fokuserade på att slå vakt om en krympande välfärd och förespråkade gradvisa reformer, så kunde politisk islam erbjuda allmosor som mättade de fattigas magar, direkt istället för i en hypotetisk kommande mandatperiod.

Eftersom allmosor alltid är villkorade var priset de fattigas röster och det långsiktiga resultatet att klassolidaritet ersattes av lojalitet mot den mättande handen. Så byggde Välfärdspartiet och sedermera Erdoğan's AKP upp sin politiska bas. Kombinerat med en anti-etablissemangsretorik med udden mot den gamla sekulära, kemalist-eliten har det säkrat Erdoğan vid makten sedan 2002 och lyckats förkläda en brutal nyliberal strukturomvandling bakom en närmast vänsterpopulistisk mask – Erdoğan har lyckats styra efter klassisk bonapartistisk modell.

Vändningen för det tidigare så vinnande politiska konceptet är till stor del strukturellt. Det materiella överflödet som omger den nya politiska och ekonomiska eliten har blivit en vanprydande kontrast till den hårdnande ekonomiska verkligheten för Turkiets flertal. Samtidigt har Erdoğan gradvis blivit mer despotisk och genom sina ambitioner att öka presidentämbetets exekutiva makt har han och AKP lyckats göra årets val till en fråga om hans personliga

vara eller icke vara. Något som troligtvis gynnat genombrottet för en vänsteropposition som samtidigt beslutat att gå till val på en egen plattform.

HDP har lyckats med konststycket att både hålla en hög profil som feministiskt och HBTQ-parti och attrahera röster bland religiösa kurder i östra Turkiet, vilka tidigare varit en stark bas för AKP. Men framför allt har partiet lyckats ena 13 procent av de röstande, att sätta sitt gemensamma intresse framför religiös identitet och sekteristiska motsättningar.

Valet i Turkiet: Stor framgång för HDP

Anders Karlsson

Internationalen 12/6 2015

Söndagens parlamentsval i Turkiet utmynnade i en stor framgång för Folkets Demokrati Parti (HDP), vilket som fjärde parti lyckades forcera den rådande spärren på tio procent, och ett ansevärt bakslag för det styrande Rättvisa och Utvecklingspartiet (AKP).

Före valet siktade AKP, med den maktfullkomliga presidenten Recep Tayyip Erdogan i spetsen, på att uppnå absolut majoritet och erövra 330 av parlamentets platser. Dess tanke var då att utlysa en folkomröstning om att ge presidenten större maktbefogenheter, ett styre liknande exempelvis USA. Men nu backade AKP, som innehaft makten i Turkiet ända sedan 2002, istället med hela 8 procentenheter, förlorade sin majoritet och måste nu söka stöd bland parlamentets övriga partier. Om man inte istället väljer att utlysa nyval, ett alternativ som dock AKP självt hitintills avvisat.

Varför har då AKP gjort ett så mediokert val? En orsak är att den starka tillväxt som åren 2002-2013 tredubblade Turkiets bruttonationalprodukt på senare år stannat av, valutan (lira) har förlorat i värde och regeringen har dessutom ett växande budgetunderskott att brottas med. Dessutom har det totala arbetslöshetsstalet rusat upp till 11,3 procent och ungdomsarbetslösheten passerat 20-procentstrecket. (Svt-Nyheter 8/6). För den genomsnittliga turken är det inte längre givet att livet materiellt sett är från år bara blir bättre.

Därtill har AKP:s styre gått i en alltmer auktoritär riktning. Inget land har så många journalister i fängelse som Turkiet, och även fackförenings- och andra oberoende aktivister riskerar att utsättas för trakasserier och i värsta fall fängelse. Otaliga funktionärer inom rättsväsendet har avskedats och ersatts av till AKP följsamma redskap. I dag bör Turkiet, liksom även Ryssland och Ungern, definieras som en halvdemokrati. I spåren av allt detta utmanar också AKP:s ledarskikt med ett allt värre luxuöst leverne. Erdogans nya lyxpalats – med 1150 rum till en mångmiljardkostnad – är i det sammanhanget bara toppen på ett isberg.

Men valets stora utropstecken var som sagt HDP med nästan 13 procent i sitt första parlamentsval. Partiet bildades 2012 med basen i den av kurderna dominerade sydöstra delen av landet, men partiet ser sig inte enbart som en förkämpe för kurdernas rättigheter utan som ett parti för hela den turkiska befolkningen. Det stora genombrottet var förra årets presidentval då dess kandidat, partiordföranden Selahattin Demirtas, erhöll 3,9 miljoner röster (9,6 procent). HDP säger sig inte vara ett socialistiskt eller revolutionärt parti utan ”ett parti för den breda vänstern” som står öppet för socialister och andra aktivister från olika politiska tendenser. I valet gick man ut med varvade listor – varannan kvinna och varannan man, och där dessutom var tionde kandidat var en hbtq-person.

I förra årets presidentval stod man bakom plattformen Deklarationen om ett nytt liv. Här lyfts modellen radikal demokrati, ett decentraliserat system som vilar på direkt demokrati, fram som ett alternativ till dagens representativa styrelseform. I årets val handlade det om manifestet Den stora mänskligheten Det är ett 28-sidigt dokument som är lite av en rättighetskatalog, vilket förutom arbetar- och kvinnosaken även exempelvis berör etniska minoriteters

rätt till sitt egna språk, och där man i frågan om klimatet understryker att ”naturen är ingen resurs utan livet självt”

Sammantaget påminner HDP:s tankar en hel del om det samhällsstyre som idag praktiseras av dess kurdiska systrar och bröder samt andra befolkningsgrupper på andra sidan gränsen – i Syrien – i den autonoma republiken Rojava. HDP har också, liksom PYD i Rojava, sina historiska rötter i PKK:s kamp för kurdernas rättigheter. Men där finns också spår av den spanska Indignadosrörelsen och dess senare politiska uttryck i form av Podemos.

VALRESULTATET:

- *Rättvisa och utvecklingspartiet (AKP) 40,8 procent 258 platser (-75 i förh. till valet 2011)*
- *Republikanska Folkpartiet (CHP) 25,1 procent 132 platser (-3)*
- *Nationella Handlingspartiet (MHP) 16,4 procent 81 platser (+28)*
- *Folkets Demokratiska Parti (HDP) 12,9 procent 79 platser (+79)*
- *Valdeltagande: 86 procent*

- *I valet 2011 erövrades dessutom 35 platser av oberoende kandidater, varav de flesta hade en anknytning till Freds och Demokratipartiet (BDP), en föregångare till HDP.*

HDP – en ny kraft i den turkiska politiken som inger hopp

Maral Jefroudi

Internationalen 12/6 2015

Turkiska presidenten Erdoğan's parti AKP tappar majoriteten för första gången på elva år och vänstern går kraftigt framåt. Med Folkets demokratiska parti, HDP, i parlamentet väcks nu hopp om en förändring av Turkiets politiska landskap. Maral Jefroudi ger oss i artikeln nedan en bakgrund till HDP:s framgångar:

HDP föddes 2012 ur en valallians som bildades inför valet 2011 av det prokurdiska Freds och demokrati partiet (BDP), i samverkan med olika socialistiska partier, feminister, HBTQ-aktivister, grenar av fackföreningar och andra progressiva grupper som Nor Zartonk , en organisation av unga vänsterarmenier. Valalliansen lyckades komma över den ökända 10 procentspärren och fick 36 parlamentariker invalda. Grundandet av HDP var ett försök att befästa den framgången.

Sedan militärkuppen 1980 har en mängd olika politiska partier uppstått ur den kurdiska rörelsen. Dessa har successivt förbjudits och återbildats under nya namn.

Den första parlamentariska representationen för den kurdiska rörelsen kom 1990 då Folkets arbetarparti, HEP, valdes in i riksdagen via det socialdemokratiska partiet SHP. En av parlamentarikerna var Leyla Zana, en 30-årig kurdisk kvinnlig aktivist, som lade till en prokurdisk mening efter att ha svurit sitt parlamentariska löfte: ”Jag svär denna ed för systerskap mellan de turkiska och kurdiska folken.” Hon var klädd i en gul, röd och grön huvudbonad och blev utbuad i parlamentet. Efter tre år upphävdes hennes parlamentariska immunitet, och tillsammans med tre andra kurdiska deputerade dömdes hon för samröre med PKK, och fick tillbringa tio år i fängelse.

Medvetna om det politiska klimatet, hade de kurdiska partierna alltid en back-up-plan. Eftersom HEP höll på att förbjudas, grundades Frihets och demokratipartiet (OZDEP) bara för att förbjudas 1993. Det följdes av Demokratiska partiet (DEP), som förbjöds 1994. Demokratiska förändringspartiet (DDP) förbjöds 1996, Demokratiska masspartiet (DKP) 1999, Folkets demokratiska parti (HADEP) 2003, och Demokratiska samhällspartiet (DTP) under 2009.

Freds- och demokratipartiet (BDP), grundades 2008, och gick samman med HDP 2014. Sedan 1990-talet har sju politiska partier bildats och förbjudits. De har alla haft anknytning till den organiserade kurdiska rörelsen omkring Abdullah Öcalan.

Bildandet av HDP och upplösningen av BDP är dock en lite annorlunda historia, som förklarar den stora uppmärksamhet detta nya parti fått. Dess offentliga framträdande som ett politiskt parti ägde rum i ett nytt politiskt klimat som skapats ur protesterna vid Gezi-parken 2013, de största massprotesterna i Turkiet sedan kuppen 1980.

HDP debuterade i valen som hölls i mars 2014. Fyra välkända företrädare för BDP, Ertugrul Kurkcu, Levent Tuzel, Sirri Sureyya Onder och Sebahat Tuncel hoppade av från BDP och anslöt sig till HDP.

Onder var ett välkänt ansikte i protesterna Gezi och blev HDP:s kommunala kandidat för Istanbul. HDP fick 4,8 procent av rösterna i Istanbul där Onder var huvudkandidat. Det är tveksamt om hans kandidatur breddade partiets bas som framför allt bestod av den organiserade kurdiska rörelsen. HDP:s första försök ledde inte till något genombrott, men gav en tydlig demonstration av viljan att etablera HDP som ett parti med en bredare bas än den kurdiska och pro-kurdiska.

Det andra kraftprovet för HDP kom i och med presidentvalet i augusti 2014. Selahattin Demirtas lanserades som presidentkandidat för HDP. Deklarationen "Nytt liv" började med hälsningar på de 15 språk som talas i Turkiet och introducerade termen "radikal demokrati", som alternativ till det nuvarande systemet.

Enligt deklARATIONEN skulle "Det nya livet" växa på samma sida som de förtryckta, de som diskrimineras på grund av sin etniska tillhörighet, religion, klass eller kön. Den målade upp bilden av ett annat system baserat på decentralisering och folkförsamlingar för deltagande demokrati. Den ledande rollen i detta nya liv skulle intas av kvinnor. Arbetarnas rättigheter och sociala trygghet skulle stärkas, homo- och transfobi bekämpas. Deklarationen lyfte fram lösningen av den kurdiska frågan som en del av en större demokratisering av hela Turkiet. "Nytt liv" deklARATIONEN skulle senare komma att ligga till grund för dokumentet "Stora mänskligheten" som lades fram vid det senaste valet.

HDP:s presidentvalskampanj blev en framgång. Demirtas fick 9,76 procent.

Presidentvalet gjorde HDP och Demirtas synliga. Inför det nyss hållna valet förklarade partiet att det den här gången inte tänkte använda "bakdörren" till riksdagen genom att organisera en valallians med "oberoende" kandidater för att komma över tio procentspärren. I stället tänkte man delta i valen som HDP.

Det 28-sidiga valmanifestet Den stora mänskligheten börjar med att slå fast att statens och kapitalets makt förstör samhället och naturen, och att den inte erkänner våra existenser, identiteter, önskingar och behov.

Manifestet kräver en ny demokratisk konstitution som skulle ersätta Militärk upps-konstitutionen från 80-talet och argumenterar tydligt mot den maktkoncentration som skulle skapas genom de grundlagsändringar som Erdogan kämpar för. HDP:s nya konstitution skulle garantera ett antal grundläggande rättigheter, såsom rätten till fred, rätten till sanning, rätten att organisera sig, rätten att strejka och rätten att omfattas av kollektivavtal, social trygghet, en basinkomst, rätten till ett värdigt boende, funktionshinderades rättigheter, rätten till rent vatten och tillräckligt med mat, rätten till vapenvägran, rätten att använda sitt modersmål, rätten till utbildning, rätten till en rättvis rättegång, barns rättigheter, äldre människors rättigheter, djurens rättigheter, yttrandefrihet och organisations- och religionsfrihet.

Ett antal av HDP:s frågor ansågs vara omöjliga att driva för ett politiskt parti som syftar till att bredda sin bas och komma över tio procentspärren. Framför allt handlade det om frågor som berör det armeniska folkmordet, avskaffandet av obligatorisk undervisning i sunni-islam i skolan, och erkännande av partiets arv från den kurdiska kampen och PKK:s ledare, Öcalan. Men i själva verket stärkte dessa frågor HDP. Ju tydligare partiet förklarade sina positioner, desto trovärdigare framstod HDP. I ett politiskt landskap där trenden var maktkoncentration till några få händer och ledare som inte får kritiseras, dök HDP:s Demirtas upp och besvarade alla frågor med tydlighet och ärlighet. Han förkastade tydligt att HDP skulle stödja eller bilda en koalition med Erdogans AKP efter valet, och förklarade entydigt att det som hände 1915 var ett folkmord. Han erkände också den roll som Öcalan haft i skapandet av HDP:s politiska linje. Efter att ha varit människorättsadvokat och aktivist i många år, har den 41-årige politikern blivit ett nytt ansikte i den turkiska politiken, där framgångsrika politiker oftast ses som patriarkala auktoriteter. Demirtas uppfattas inte som en far eller en äldre bror, eller framtida allsmäktig ledare för landet; Han klargjorde att HDP inte uppstått för att skapa nya ledare, utan för att bygga gräsrotsdemokrati underifrån. HDP gjorde inte anspråk på att vara ett socialistiskt eller revolutionärt parti, utan ville vara ett parti för en bred vänster, en snöplog som röjer väg för socialister och aktivister från olika politiska strömningar.

Valresultatet inger hopp, och visar att trots att det tidigare uppstått friktion vid olika försök att bilda ”enhetsfronter”, är en kollektiv politisk praktik fortfarande möjligt för den breda vänstern i Turkiet. Det är också imponerande att en gerillakraft som PKK, med 40 års väpnad kamp bakom sig, har banat väg för bildandet av ett självkritiskt, modest, inkluderande och sprudlande politiskt parti. Ett stöd till HDP i detta val innebar inte nödvändigtvis att helt och hållet stödja dess arv och politiska linje, utan snarare att stödja dess försök att stoppa AKP:s försök att koncentrera makten i sina händer.

Om frågorna som tas upp i den Stora mänsklighetens manifest kommer upp på dagordningen och diskuteras inne i och utanför parlamentet, kan de ge stimulans till en progressiv, revolutionär förändring. Det faktum att detta politiska fenomen kom till med initiativ från den kurdiska rörelsen, med sina år av organisering och uthållig samhällsrörelse och gerillakrigföring i Turkiet, bör inte ses som ett hinder, utan som glasyren på kakan.

Titeln på valmanifestet är en direkt hänvisning till Nazim Hikmets dikt Den stora mänskligheten. Dikten slutar så här:

*”Den stora mänskligheten har ingen skugga på sin mark
ingen lampa på sin väg
inga glas i sitt fönster
men den stora mänskligheten har hopp
Det går inte att leva utan hopp”*

Översättning och bearbetning:

Marco Jamil Espvall

En längre version är tidigare publicerad i International Viewpoint

Offensiv

Historisk valtriumf för HDP

Kristofer Lundberg

Offensiv 9/6 2015

Genombrottet för vänsterpartiet HDP (Folkets demokratiska parti) i söndagens turkiska parlamentsval innebär en historisk valframgång för både kurderna och den

turkiska arbetarklassen. Det nya partiet som bildades så sent som år 2012 fick 13,01 procent, motsvarande 6,5 miljoner röster, vilket ger HDP 82 parlamentsplatser varav 31 tillfaller kvinnor. En tiondel av HDP:s kandidater var hbtq-personer.

Massorna har genom valkampanjen klivit in på den politiska arenan och ändrat det politiska landskapet i grunden. Mycket talar för att valresultatet innebär slutet för president Erdoğan's planer på att upprätta ett presidentstyre och att AKP nu kan tvingas bilda en minoritetsregering, vilket också kan bädda för ett kommande nyval.

Turkiets nuvarande konstitution har sin grund i 1982 års militärdiktatur som slog ned varje kurdisk opposition eller arbetarresning. Där skrevs en tioprocentsspärr in som ett redskap för att hindra kurdiska partier från att komma in i parlamentet och har använts i samma syfte sedan dess.

I valet år 2011 kom man runt detta genom att få 35 oberoende kandidater invalda i det turkiska parlamentet, vilka nu samlas i HDP.

Valets utgång var långt ifrån säker och många oroade sig för det massiva valfusket och de attacker som riktades mot HDP under hela valrörelsen. Valkampanjen präglades av en rad attentat mot partiet. Över tio allvarliga händelser ägde rum, varav två bomber mot ett massmöte med hundratusentals deltagare där tre personer dog, 12 allvarligt skadades och över 400 sårades. Det var den 5 juni, två dagar innan valdagen, som två bomber placerade i sopkorgar detonerade i anslutning till HDP:s avslutande valmöte i Diyarbakir, norra Kurdistan.

HDP:s valkampanj byggdes på massmöten som har samlat miljoner gräsrotter och fått marken att skaka under Erdoğan's och AKP:s fötter. Om bombdådet organiserades av turkiska underrättelsetjänsten MIT, fascisterna i MHP (Grå vargarna), kretsar inom AKP eller andra högerextremister är oklart, men klart står att det politiska etablissemanget oroades inför utgången av valet.

Folkets demokratiska parti (HDP) har sina rötter i en valallians bildad år 2011 mellan det kurdiska partiet BDP och 20 socialistiska partier, andra nationella minoritetsgrupper som aleviter och armenier, fackligt aktiva, feminister, hbtq-aktivister och andra sociala rörelser och har fått stöd av den fängslade PKK-ledaren Öcalan.

Valfusk rapporterades även på valdagen då HDP:s valobservatörer nekades tillträde i Istanbul, Izmir, Mersin, Eliziz med flera städer. Även internationella valobservatörer rapporterade om hot och våld då byvakter och paramilitärer hindrade valobservatörer från att komma in vallokaler.

– **Stämningen är otroligt** spänd och hotfull, rapporterade Ann-Margarethe Livh (V) till TT, som befann sig i staden Bingöl i norra Kurdistan.

– Det fuskas ju vilt i vallokalerna. När vi påpekade det blev det en otroligt hetsig stämning och vi fick gå därifrån, säger hon till TT.

Över 400 000 poliser och militärer hade kallats in för att övervaka valet, skrev tidningen Hurriyet.

– De kollade våra pass och sade att vi hade fem minuter på oss att lämna platsen, säger Petter Nilsson (V) till TT.

HDP utmanade med sin kandidatur det konservativa islamistiska partiet AKP som har styrt i ett årtionde. AKP och framförallt partiets ledande klick kring presidenten Recep Tayyip - Erdoğan har blivit alltmer maktfullkomlig. Erdoğan's stora mål i årets val var att uppnå en absolut majoritet för att förändra konstitutionen och tillförskansa sig själv obegränsad presidentmakt.

Efter den tredje valsegern år 2011 tog AKP nästan hälften av rösterna. Erdoğanns attacker ökade mot politiska motståndare och alla kritiker. När en korruptionsskandal avslöjades år 2013, där Erdoğanns familj och en rad ministrar var inblandade, svarade Erdoğan med repression som också riktades mot en rivaliserande falang inom den egna rörelsen. Tusentals poliser, åklagare och domare fick sparken eller omplacerades. Istället har trogna tjänare placerats på posterna för att ge Erdoğan full kontroll över statsapparaten. Han har sedan stärkt kontrollen genom att utöka polisens och säkerhetstjänstens befogenheter.

Den globala borgarklassen har länge sett AKP som en nödvändig kraft för att hålla nere arbetarnas krav på bättre levnadsförhållanden under en tid av ekonomiskt uppsving. Man har blundat för dess fortsatta terror riktad mot kurderna, bortsett från ett antal mindre eftergifter. Även om Turkiet har förnekat det är det väl känt att den turkiska regeringen ger ett direkt stöd till islamistiska rebeller i Syrien, inklusive till IS under attackerna mot Rojava (västra Kurdistan). I grunden är Erdoğanns ambition att förvandla Turkiet till en regional stormakt. Den borgerliga lögnen om att Erdoğan och AKP:s styre skulle vara ett framgångsrikt exempel för Mellanöstern och Nordafrika har blivit allt mer ihållig. Bilden av att Turkiet har moderniserats i takt med en anpassning till väst och EU, trots ett islamistiskt styre, har blivit allt mer ifrågasatt även i västliga medier. Bilden av en respekterad borgerlig demokrati har försvunnit och Erdoğanns maktfullkomlighet har även fått borgerligheten globalt att börja ifrågasätta hans styre.

Ännu sitter 10 000 politiska fångar fängslade utan rättegång. Turkiet har fler fängslade journalister än Kina och Iran tillsammans och svaret mot facklig kamp är repression genom att fängsla fackligt aktiva.

HDP är inte ett traditionellt parti, utan mer en rörelse som har växt fram ur kurdiska, socialistiska, feministiska och miljörelser.

Det är framförallt den kurdiska vänstern som med talrik uppslutning från den unga generationen av turkiska vänsteraktivister bygger HDP. De har också kunnat mobilisera stora skikt av arbetare som varit ute i kamp och ungdomar som år 2013 protesterade mot Erdoğan och byggprojektet i Taksimtorget och Geziparken i Istanbul.

Partiet bygger på samma jämställdhetsprincip som kurdiska PYD i Rojava och har två partiledare, en kvinnlig och en manlig: Figen Yüsekdağ och Selhattin Demirtaş. Vallistorna består av hälften män och hälften kvinnor tillsammans med hbtq-kandidater och minoritetsgrupper. Borgerligheten har försökt skrämja de turkiska väljarna med HDP:s band till PKK, något som partiet inte förnekar, men heller inte har påverkats negativt av.

Valkampanjen har gett tillbaka hoppet till den kurdiska befolkningen och samtidigt lockat allt fler turkiska väljare som inser att AKP och socialdemokratiska CHP saknar möjlighet att lösa krisen för arbetarklassen i landet, oavsett ursprung.

Vi ser en ny generation arbetare och ungdomar som har tagit upp kampen för bättre arbetsvillkor, mot osäkra anställningar och för demokratiska rättigheter. Vi ser en facklig radikaliseringsväxa fram, där arbetarklassens bästa traditioner återupptäckts och allt fler vägrar acceptera kapitalismens tillfälliga jobb, låga löner och arbetslöshet. Alla dessa har satt sitt hopp till en röst för HDP.

Stödet för HDP har också vuxit fram som ett resultat av att hela den nya vänstern stödjer kampen för kurdernas och andra minoriteters demokratiska rättigheter.

I stora delar av de kurdiskt dominerade delarna av Turkiet fick HDP uppemot 80 procent av rösterna, som i Sirnax (83,9), Hakkari (86,63), Agri (78,22) och Amed (79,05). I ytterligare en

rad andra kurdiska städer nådde HDP över 70 procent, som i Batman (72,37), Mardin (73,26), Wan (74,72) och Mus (71,32).

HDP har också inspirerats av upproret i Rojava (västra Kurdistan) och den kurdiska segern över IS i Kobanê. Det självförtroende som har vuxit fram ur kampen i Rojava har bidragit till en massrörelse som har smittat av sig till betydande delar av den turkiska vänstern och fackliga aktivister.

HDP har hittills ett mycket vagt program för ”radikal demokrati” med folkförsamlingar för en deltagande demokrati i balans med naturen och en ”stor humanitet” som förklarar sin solidaritet med alla förtryckta av stat och kapital, vare sig det är utifrån etnicitet, religion, klass eller kön.

Om detta kan omvandlas till aktiva och levande partiföreningar över hela landet med förankring på arbetsplatser, i fackföreningar, universitet och bostadsområden, som kan spela en ledande roll i arbetarnas kamp för att på allvar utmana kapitalismen, skulle det kunna radikaliseras och utvecklas vidare till ett nytt massförankrat socialistiskt arbetarparti med potential att förändra samhället i grunden.

För att göra det krävs också ett socialistiskt och internationalistiskt program för kapitalismens avskaffande. Då kan också nya vindar blåsa upp över Mellanöstern.